

Burgerschapsonderwijs

Versie

---

juni 2022

Werkveld

Organisatie

Vaststelling / Informatief

Raad van Toezicht	29 juni 2022
Gemeenschappelijke Medezeggenschaps Raad	16 juni 2022
Directeuren	14 juni 2022

INHOUD

Inleiding	3
Visie	4
Kernwaarden OOK	5
Kader	5
Kerdoelen	6
Burgerschapsonderwijs binnen OOK	7
Onderwijsinhoud	8
Aanpak	8
Levensbeschouwelijke onderwijs versus burgerschapsonderwijs.	8
Schoolklimaat	9
Nog in ontwikkeling	9
Professionalisering	10
Borging burgerschapsonderwijs	10
cyclische aanpak	10
schoolplan en schoolgids	10
proces	10
Verbinding	11
Burgerschap is op orde als.....	11
Inspiratie	12
Voorbeeld Jaarplanning Thema's burgerschapsonderwijs	13

Inleiding

Burgerschapsonderwijs gaat over de ontwikkeling van leerlingen tot democratische burgers. Zij krijgen daarvoor kennis en vaardigheden aangeboden, ze worden gestimuleerd eigen opvattingen te ontwikkelen en een democratische houding te vormen.

Met burgerschapsonderwijs zorgen we ervoor dat leerlingen na hun basisschooltijd weten wat de basiswaarden van onze samenleving zijn en dat zij hier respect voor hebben. Bovenal is de basisschool de uitgelezen plek om veel met deze waarden te oefenen. Maar iedere school binnen stichting OOK, hierna te lezen als OOK, heeft daarnaast zijn eigen visie en normen en waarden. Wij vinden het daarom belangrijk dat alle scholen van OOK hun eigen visie en context vertalen naar burgerschapsonderwijs in de klas.

In augustus 2021 is de wet voor burgerschapsonderwijs vernieuwd. Binnen openbaar onderwijs Kampen heeft burgerschap een belangrijke plek in ons onderwijs. De vernieuwde wet bevat een aantal minimumeisen waar elke school aan moet voldoen.

1. Inhoud: democratische basiswaarden sociale & maatschappelijke competenties
2. Onderwijskundige uitgangspunten: doelgericht, ,samenhangend, herkenbaar en inzicht in resultaten.
3. Schoolklimaat: oefenplaats in overeenstemming met basiswaarden.

Dit document is bedoeld om richting en stimulans te geven bij de ontwikkeling en uitvoering van actief burgerschap in de dagelijkse praktijk.

“We hebben het dan over leren omgaan met elkaar, notie hebben van democratie, respect voor elkaar en de onderlinge verschillen”.

Het is belangrijk om leerlingen goed te blijven voorbereiden op de toekomst. Burgerschap krijgt een steeds belangrijkere plaats binnen het onderwijs.

De mens-en maatschappijvisie van de school hangt nauw samen met onze identiteit. Uitgangspunt is een goede basiskwaliteit, die erop gericht is dat kinderen leren rekenen, lezen en schrijven. Maar we willen meer zijn dan dat. In dit document krijgt het begrip burgerschap meer lading.

Visie

Op een openbare school is iedereen welkom! Dit komt ook terug in de kernwaarden van openbaar onderwijs: gelijkwaardigheid, vrijheid en ontmoeting. Gelijkwaardigheid en wederzijds respect kan overgaan in ontmoeting, dialoog en aandacht voor diversiteit.

Dit vindt OOK belangrijk en daarom komt dit tot uiting in burgerschapsonderwijs op alle basisscholen van OOK. Het openbaar onderwijs staat open voor iedereen ongeacht levensovertuiging of achtergrond. Openbare scholen zijn bij uitstek de plekken waar ontmoeting tussen verschillende culturen, religies en levensbeschouwingen plaatsvindt. Deze variëteit van leerlingen geeft een goede afspiegeling van de Nederlandse samenleving. Zichtbaar maken en voorleven van “goed samenleven” zoals de school dat wil overdragen aan leerlingen.

Visie levensbeschouwelijk onderwijs en burgerschap

[Kinderen spelenderwijs vertrouwd laten maken met levensvragen, burgerschap, sociale integratie en zelfverantwoordelijkheid](#)

Gelijkwaardigheid

Op de openbare school is iedereen welkom. Hoeveel we ook van elkaar verschillen. Iedereen heeft recht op een gelijke behandeling, een gelijke stem en gelijke kansen. Iedereen is evenveel waard.

Vrijheid

Op de openbare school kun je jezelf zijn en je eigen stem laten horen. Je leert zelfstandig en kritisch denken. Je neemt verantwoordelijkheid en houdt rekening met de vrijheid van de ander.

Ontmoeting

Op de openbare school leren we van elkaars verschillen. We zijn nieuwsgierig naar het verhaal van de ander. We dragen zorg voor elkaar en voor onze omgeving. Op school ontmoet je de hele wereld.

Vanuit het strategisch beleidsplan hebben wij binnen OOK onze eigen kernwaarden. De kernwaarden zorgen voor verbinding met de kernwaarden vanuit het openbaar onderwijs. Gezamenlijk vormen zij een sterk fundament.

Kernwaarden OOK

Ambitieux

We creëren een leeromgeving waarin kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen en op het juiste niveau doorstromen naar het VO. Diversiteit in manieren van leren is de kracht van onze stichting. We stimuleren elkaar in een lerende en pro-actieve houding en stellen hoge verwachtingen aan elkaar. We zijn ondernemend en tonen lef. Onze leerkracht maakt het verschil. Er wordt gewerkt vanuit de overtuiging om de kinderen kansrijk te laten zijn in onze samenleving. Het is de combinatie van hoge verwachtingen met bepaalde overtuigingen en vaardigheden van de leerkracht die de grootste impact hebben op het leren van leerlingen.

Nieuwsgierig

Op de openbare school leren we van elkaars verschillen. We zijn nieuwsgierig naar het verhaal van de ander. We dragen zorg voor elkaar en voor onze omgeving. Op school ontmoet je de hele wereld. We hebben een onderzoekende houding en zijn voorbereid op een actieve deelname aan de samenleving. Op de scholen van OOK kun je jezelf zijn en je eigen stem laten horen. Je leert zelfstandig en kritisch denken. Je neemt verantwoordelijkheid en houdt rekening met de vrijheid van de ander.

Liefdevol

We zijn enthousiast, we zijn blij dat je er bent en je mag er zijn zoals je bent. In het openbaar onderwijs geven we met toewijding les en worden normen en waarden gedeeld. We zien elkaar en ervaren dat we gezien worden met de talenten die we allemaal hebben. Door onbevooroordeeld te handelen, vervagen grenzen en neemt verbinding toe. We geloven dat oprechte aandacht voor elkaar bijdraagt aan goed onderwijs.

Kader

Leerlingen ontwikkelen burgerschapsvaardigheden rond de inhoudelijke kernen **democratie** en **diversiteit**. Dit oefenen zij daarnaast in het omgaan met maatschappelijke vraagstukken waarin waarden en belangen zoals globalisering, duurzaamheid en technologie, nadrukkelijk een rol spelen. Burgerschapsvaardigheden en kennis doen leerlingen op in vak- en leergebieden, vakoverstijgende projecten en activiteiten, door het klas- en schoolklimaat en tijdens buitenschoolse activiteiten. In de school oefenen ze denk- en handelenwijzen die voorwaardelijk zijn voor democratische participatie en die bijdragen aan hun oordeelsvorming. Een veilig schoolklimaat draagt aan dit alles bij.

Kerdoelen

Kerdoelen die direct of indirect over burgerschap gaan zijn in het basisonderwijs ondergebracht bij het leergebied 'Oriëntatie op jezelf en de wereld'. In dit leergebied oriënteren leerlingen zich op zichzelf, op hoe mensen met elkaar omgaan, hoe ze problemen oplossen en hoe ze zin en betekenis geven aan hun bestaan.

De huidige kerndoelen voor burgerschap zijn:

- **Kerdoel 36: de leerlingen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger.**
- **Kerdoel 37: De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.**
- **Kerdoel 38: De leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen, en ze leren respectvol om te gaan met seksualiteit en met diversiteit binnen de samenleving, waaronder seksuele diversiteit.**

Andere kerndoelen die gerelateerd worden met burgerschap zijn kerndoel 34, 35, 39. Ook 47 en 53 kunnen in verband worden gebracht. Buiten het leergebied OJW zijn er ook kerndoelen Nederlandse Taal die relevant zijn, waar aandacht is voor discussie, informeren en mediawijsheid. Met name kerndoel 3 en 6.

Kenmerkend voor burgerschapsonderwijs is vooral dat de school fungeert als een oefenplaats.

- Leerlingen krijgen ruimte om te werken aan vaardigheden zoals:
- Communiceren, samenwerken en deelnemen aan besluitvormingsprocessen;
- Het onderzoeken en zelf formuleren van opvattingen en houdingen en het reflecteren daarop;
- Kritisch en creatief denken,
- Het ontwikkelen van empathische vermogens en redeneren en argumenteren.

Scholen en leerkrachten zijn zich bewust van hun taak en rol inzake burgerschap en maken ervaringen mogelijk die daar vorm en richting aan geven.

Burgerschapsonderwijs binnen OOK

Burgerschapsonderwijs binnen OOK moet bijdragen aan:

- a) kennis over en respect voor de basiswaarden van de democratische rechtsstaat,
- b) het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties.

Ad a) De basiswaarden van de democratische rechtsstaat maken onderdeel uit van de wettelijke burgerschapsopdracht voor het funderend onderwijs. Het gaat om de volgende waarden: vrijheid van meningsuiting, gelijkwaardigheid, begrip, verdraagzaamheid, het afwijzen van onverdraagzaamheid en afwijzing van discriminatie, autonomie en verantwoordelijkheidsbesef.

(zie het kader hieronder en bijlage 1).

Ad b) Ook voor de ontwikkeling van sociale en maatschappelijke competenties maakt de school gebruik van de kerndoelen van SLO (Stichting voor de Leerplan Ontwikkeling).

BASISWAARDEN VAN DE DEMOCRATISCHE RECHTSSTAAT

De door de overheid geformuleerde centrale waarden – vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit – zijn uitgewerkt in acht basiswaarden. De overheid vraagt van scholen om deze basiswaarden in het burgerschapsonderwijs te bevorderen 1:

- *Vrijheid van meningsuiting*
- *Gelijkwaardigheid*
- *Begrip*
- *Verdraagzaamheid*
- *Afwijzen van onverdraagzaamheid*
- *Afwijzing van discriminatie*
- *Autonomie*
- *Verantwoordelijkheidsbesef*

1 Bron: Wet (met Memorie van Toelichting en behandeling in Eerste en Tweede kamer) in verband met verduidelijking van de burgerschapsopdracht aan scholen in het funderend onderwijs, 2021.

De basiswaarden nemen de centrale plaats in: het gaat om kennis, houdingen en vaardigheden die leerlingen helpen om hun plek te vinden in onze democratische samenleving. Centraal daarin staan: ruimte om jezelf te zijn om zelfstandig te handelen en die ruimte ook anderen gunnen; wederzijds respect en rekening houden met de ander.

Onderwijsinhoud

Op basis van de visie en de kerndoelen vormen wij een jaarplanning waarin alle thema's aan bod komen. Een samenhangend burgerschap curriculum is afgestemd op wat de leerlingen nodig hebben. Doordat de leefwereld van leerlingen sterk kan verschillen, kunnen ook hun onderwijsbehoeften verschillend zijn. Wat zijn de uitdagingen voor deze leerlingenpopulatie? Hoe kunnen we leerlingen betrekken bij het invullen van het burgerschapsonderwijs? Zijn er risico's op het terrein van burgerschap die specifieke accenten in het aanbod vereisen? Denk bijvoorbeeld aan leerlingen die opgroeien in een omgeving waarin discriminatie of onverdraagzaamheid aanwezig zijn. Daarnaast spelen de actualiteit en het belang van de samenleving een belangrijke rol. Het aanbod sluit, indien dat wenselijk is, aan bij de actualiteit en is verbonden met de leerdoelen.

Aanpak

De door de school gekozen aanpak voor het overbrengen van de leerstof is van belang voor de kwaliteit van het burgerschapsonderwijs. De verschillende scholen binnen OOK zetten de eigen jaarplanning in om de kerndoelen te bereiken. Deze weerspiegelen de visie van de school. De gekozen werkvormen passen bij de ontwikkelingsfase en bij de belangstelling van leerlingen. Dat stimuleert een actieve en betrokken leerhouding. De leerkrachten hebben oog voor individuele behoeften van leerlingen en voor mogelijke risico's, die blijken uit uitingen van leerlingen of die een rol spelen in hun leefwereld (bijvoorbeeld situaties waarin leerlingen met vooroordelen of discriminatie te maken hebben)

Om invulling te geven aan de wettelijke opdracht om burgerschap te bevorderen creëren de scholen oefensituaties waarin leerlingen ervaringen kunnen opdoen met bijvoorbeeld het omgaan met basiswaarden. Daarnaast worden alledaagse situaties benut om leerlingen burgerschapsvaardigheden te laten oefenen. Al deze aspecten zijn onderdeel van een integrale samenhangende en doelgerichte aanpak, als onderdeel van een doorgaande leerlijn die is gericht op de kerndoelen van het burgerschapsonderwijs.

Levensbeschouwelijke onderwijs versus burgerschapsonderwijs.

Kennis van verschillende religies, waarden, gebruiken en tradities kunnen zorgen voor meer acceptatie, respect en dialoog.

Dit is een van de redenen waarom levensbeschouwelijk onderwijs een belangrijk onderdeel is van burgerschapsonderwijs. Het is niet alleen interessante kennis maar ook nuttige bagage voor leerlingen die moeten gaan participeren in religieuze pluriforme en multiculturele Nederlandse samenleving en hun klaar te maken voor dit leven. Levensbeschouwelijk onderwijs zit in de cultuur van openbaar onderwijs. Leerlingen leren na te denken over de samenleving, over goed en kwaad, over hoe conflicten te hanteren en hoe met vriendschappen om te gaan. Daarnaast kan levensbeschouwelijk onderwijs leerlingen ondersteunen in hun persoonlijke ontwikkeling, vooral op het gebied van zingeving, geloof en ethiek. Burgerschapsonderwijs geeft leerlingen de ruimte om op zoek te gaan naar zichzelf, te twijfelen over bepaalde aspecten van het leven en om levenservaringen te delen. Identiteitsontwikkeling is een belangrijke functie van het onderwijs en burgerschapsonderwijs kan hierin een grote rol spelen. Daarnaast kan actief burgerschap aandacht geven aan het idee van pluriforme samenleving, visies van anderen, de actualiteit, het nuanceren van bepaalde zaken en de dialoog aangaan met elkaar. Binnen onze openbare scholen krijgen kinderen de kans om hun eigen levensbeschouwing te vormen en die van anderen te horen en te begrijpen. Hierdoor leren zij om respect te

hebben voor anderen en om begrip te ontwikkelen voor iemand anders' standpunten. Burgerschapsonderwijs draagt bij aan het bevorderen van kennis over de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties. Daarnaast is er tijdens de lessen meer ruimte om aandacht te geven aan de actualiteit. Levensthema's die in het nieuws worden aangehaald kunnen verder besproken worden tijdens deze lessen. Door over levensthema's te praten, hebben leerkrachten ook de kans om bepaalde nuances aan te brengen.

Schoolklimaat

Onder het schoolklimaat verstaan we alle factoren in en rond de school die bijdragen aan een positieve atmosfeer en een veilige omgeving waarin leerlingen en team samenleven. Hoewel het verschillend kan zijn hoe leerlingen de sfeer op school beleven is het wel mogelijk om het schoolklimaat in het algemeen te karakteriseren. De scholen zijn verantwoordelijk voor een veilig en prettig schoolklimaat voor alle leerlingen. De visie op burgerschap is mede gericht op het zichtbaar maken en voorleven van "goed samenleven" zoals de school dat wil overdragen aan leerlingen. Dat betekent dat het schoolklimaat en de visie van de school op burgerschap nauw verbonden zijn. OOK vindt het belangrijk dat het schoolklimaat oog heeft voor diversiteit en verschil waardeert. Er is genoeg ruimte voor verschillende meningen en er wordt respectvol omgegaan met mensen die "anders" denken of doen.

Nog in ontwikkeling

Binnen OOK werken de scholen met een zelf ontwikkelde werkwijze (in samenwerking met VOS- ABB) voor burgerschap. Het vak burgerschap is een belangrijk onderdeel van dit geheel. Het komende schooljaar zal gebruikt worden voor verdere implementatie van de kerndoelen.

In het schooljaar 2022-2023 worden de lopende processen geëvalueerd. Welke successen worden geboekt en welke knelpunten doen zich voor, welke randvoorwaarden zijn van belang en hoe kunnen resultaten inzichtelijk gemaakt worden.

Ondertussen zitten we niet stil en kijken we ook vooruit. Welke mogelijkheden zijn er om resultaten goed in beeld te krijgen en welke keuzes op basis van visie willen de verschillende scholen binnen OOK maken. In het schooljaar 2022-2023 maken wij gezamenlijk een volgende stap in de ontwikkeling op de aanpak van burgerschapsonderwijs. En alle scholen binnen OOK hebben in het schooljaar 2022-2023 een actieve leerlingenraad gerealiseerd.

Bewust, cyclisch en doelmatiger aan de slag met burgerschapsdoelen die je als school stelt. Onze ambitie is om burgerschap voelbaar, zichtbaar en tastbaar te maken binnen de scholen. Het is een cultuur van de school; "Practice what you preach". De school als oefenplaats voor het leven.

Professionalisering

In een professionele kwaliteitscultuur werken leerkrachten in een open schoolklimaat samen aan de ontwikkeling en uitvoering van burgerschapsonderwijs. Ze kennen de visie van de school, dragen die actief uit en leven die voor: ze zijn en voelen zich eigenaar van hun burgerschapsonderwijs. Leerkrachten kennen elkaars werkwijze en geven het burgerschapsonderwijs vorm en inhoud volgens een gezamenlijke aanpak. De kwaliteitscultuur maakt dat directeuren, leerkrachten en overig personeel oog hebben voor het bewaken en verbeteren van de kwaliteit van het burgerschapsonderwijs. De directeur en de cultuurcoördinator (ICC-er) zorgen ervoor dat afspraken over burgerschapsonderwijs worden nagekomen en ook leerkrachten spreken elkaar daar zo nodig op aan. De ICC-er, de coördinatoren binnen scholen op het gebied van sociale veiligheid, kunnen verschillende onderdelen “onder hun vleugels” hebben. Zij zorgen dat hun expertise rondom hun onderdeel geborgd blijft.

Borging burgerschapsonderwijs

Borging van het burgerschapsonderwijs gaat over het bewaken en verbeteren van de kwaliteit van het burgerschapsonderwijs. De school neemt het burgerschapsonderwijs dus mee in de gebruikelijke kwaliteitszorg, zoals de schooleigen evaluatiecyclus en periodieke tevredenheidsmetingen.

cyclische aanpak

Onder de borging van het burgerschapsonderwijs vallen alle opvattingen, afspraken, procedures en instrumenten die de school gebruikt in de jaarplanning om de kwaliteit van het burgerschapsonderwijs in kaart te brengen, te bevorderen en te bewaken.

Worden er tekortkomingen in het onderwijs vastgesteld, dan voert de school verbeteractiviteiten uit en past ze het burgerschapsonderwijs aan.

schoolplan en schoolgids

In het schoolplan beschrijft de school hoe zij burgerschapsonderwijs zichtbaar maken. Ook het schoolklimaat is daarbij belangrijk. Er wordt een relatie gelegd met de vakken of leerdomeinen waar onderdelen van burgerschap aan de orde komen (zoals geschiedenis, levensbeschouwelijk onderwijs, onderzoekend leren, e.a.). Soms wordt er een relatie gelegd met het veiligheidsbeleid van de school en/of met de schoolregels. In de schoolgids staat beschreven hoe de school omgaat met burgerschap.

proces

De scholen betrekken het personeel, leerlingen, ouders en partijen buiten de school bij het proces van borging. De directeuren zorgen ervoor dat informatie over de kwaliteit van het burgerschapsonderwijs terecht komt bij relevante personen en instanties binnen en buiten de school. Het schoolbestuur speelt daarbij een belangrijke rol.

Verbinding

Effectief burgerschapsonderwijs vereist steun van het team en waar mogelijk van leerlingen en ouders. Ze worden daarom actief betrokken bij de beleidsontwikkeling en de vormgeving van het burgerschapsonderwijs. De school voert met het team, leerlingen en ouders een goede dialoog over onder meer de kwaliteit van het burgerschapsonderwijs, de ambities en voorgenomen verbeteringen.

Het voorleven van burgerschap vereist een schoolcultuur die de visie van de school weerspiegelt. Dat kan alleen met steun van alle geledingen en betrokkenen.

De scholen en/of bestuur onderhouden hierover contact met relevante interne geledingen (Raad van Toezicht, medezeggenschapsraad, leerlingenraad), met de maatschappelijke omgeving (bedrijfsleven, maatschappelijke instellingen of religieuze organisaties) en met de overheid (gemeente, onderwijsinspectie).

Burgerschap is op orde als.....

- ... burgerschap is ingeburgerd. Hoe de school burgerschap ook noemt: iedereen heeft er een (globaal) beeld bij en kan in eigen woorden aangeven wat burgerschap betekent voor het eigen doen en laten op school.
- ... burgerschap zichtbaar is in de organisatie. Het thema 'burgerschap' staat 2x per schooljaar op de agenda van teamvergaderingen, het bestuur is geïnteresseerd en wil van tijd tot tijd worden geïnformeerd, leerkrachten praten over de actualiteit en bespreken of ze daar aandacht aan willen besteden in de lessen en er liggen regelmatig documenten op tafel met 'burgerschap' in de titel, er staat informatie over op de website en in de lokale media. In de onderwijspraktijk zijn er allerlei 'sporen' zichtbaar: leerlingen krijgen verantwoordelijkheden, er zijn lesmaterialen die zijn gericht op burgerschap, leerlingen doen activiteiten buiten de school, et cetera.
- ... de sfeer op school open en voor iedereen plezierig is. Leerlingen (en leerkrachten) zijn zich bewuster van wat ze doen en zeggen, en zijn daarop aanspreekbaar.
- ... leerkrachten (en leerlingen) elkaar aanspreken op gedrag of op uitspraken die vragen oproepen.
- ... er meer wordt gediscussieerd. Onderwerpen die eerder werden vermeden werden, zijn beter bespreekbaar. Er is ruimte om over die onderwerpen met elkaar te praten.
- ... meningsverschillen en tegenstellingen, die eerder onder de oppervlakte bleven, zichtbaar zijn. Dat het er soms heftig aan toe gaat, hoeft geen probleem te zijn en laat zien dat de bevordering van burgerschap 'werkt': lastige thema's worden besproken en daar kan iedereen van leren.
- ... de 'spelregels' - de basiswaarden van de democratische rechtsstaat - 'werken'. Er is ruimte voor andere meningen, er is sprake van wederzijds respect, men luistert naar elkaar en is bereidheid om zich in de ander te verplaatsen.
- ... de school kan de opbrengsten van het burgerschapsonderwijs in kaart brengen en brengt dit terug in het schoolplan en de schoolgids.
- ...op iedere school binnen OOK een leerlingenraad actief is.

Inspiratie

Handreiking burgerschap:

https://www.slo.nl/publish/pages/17703/handreiking-burgerschap-funderend-onderwijs-2021_1.pdf

Bouwstenen burgerschap:

https://www.slo.nl/publish/pages/17704/bouwstenen_burgerschap.pdf

<https://www.curriculum.nu/voorstellen/burgerschap/uitwerking-burgerschap/>

Lessen voor burgerschap:

https://www.kwinkvoorbürgerschap.nl/?qclid=Cj0KCOiArt6PBhCoARIsAMF5waiOnipYtJtdDPIpb0SIATf2kqjL2fxuDyCFXW7bGzV6NdAzlR7vCkaAqgAEALw_wcB

<https://faqta.nl/burgerschap?>

<https://www.slo.nl/vakportalen/vakportaal-burgerschap/analyses-methoden-lespakketten/>

<https://blink.nl/blink-wereld/zo-werkt-blink-wereld/burgerschap/>

Artikelen:

<https://www.aup.nl/journal-downloads/sociologie/ts2010006004002.pdf>

<https://www.fawakaondernemersschool.nl/nieuws/van-burgerschap-naar-wereldburgerschap-in-het-onderwijs/>

Voorbeeld Jaarplanning Thema's burgerschapsonderwijs

[Voorbeeld jaarplanning thema's](#)